

KORSTMOSSEN

Lichenen

Korstmossen of lichenen treffen we vaak aan op bomen en stenen. Ze geven hun bestaansreden niet meteen prijs, maar vervullen wel degelijk een belangrijke rol als schuilplaats en voedselbron voor andere levende organismen. Ook kunnen ze ons heel wat leren over de omgeving waar ze in voorkomen.

1. IS EEN KORSTMOS EEN MOS?

Het woord 'korstmos' suggereert dat het hier om een soort van mos gaat. Maar een mos is een plant en een korstmos een samenlevingsvorm van een schimmel en een alg. Dus heeft een korstmos als dusdanig weinig met een mos gemeen. Ook het woord 'korst' klopt niet helemaal. Naast korstvormige soorten zijn er ook bladvormige en struikvormige soorten. De wetenschappelijke naam, lichenen, is daarom eigenlijk beter, maar dat begrip is niet zo ingeburgerd.

Die samenlevingsvorm tussen twee verschillende organismen heet in het algemeen een symbiose. Bij korstmossen is deze symbiose zo intens dat er als het ware een nieuw organisme is ontstaan. Met het blote oog kan men de twee componenten niet van elkaar onderscheiden. Met een microscoop kan dit wel.

2. WAAR VINDEN WE KORSTMOSSEN?

Eigenlijk bijna overal, maar vooral daar waar weinig andere organismen kunnen groeien omdat het bijvoorbeeld te droog is of te kaal. Boomkorstmossen komen vooral voor op schors, steenkorstmossen op gesteente. Elke soort heeft zo'n beetje zijn eigen voorkeur. Sommige soorten verkiezen een zure ondergrond zoals baksteen of eikenschors. Andere groeien liever op kalksteen of essen.

3. HOE KOMEN DIE DAAR?

Korstmossen hebben verschillende manieren om zich te verspreiden. Meestal breken er stukjes af die met de wind verspreid worden. In elk van die stukjes zit een stukje alg en een stukje schimmel. Als ze op de juiste plek terechtkomen, kunnen ze beginnen groeien. Anderzijds vermenigvuldigen ze zich, zoals paddenstoelen, ook door middel van sporen. Die sporen moeten dan wel terechtkomen op een plaats waar al de juiste algen zitten. Dat is wat moeilijker.

4. WELK NUT HEBBEN ZE?

Korstmossen maken deel uit van de natuur, net als alle andere planten en dieren. Ze hebben hun belang in een groter geheel. Zo vormen ze een schuilplaats voor talrijke insecten. In sommige landen worden ze ook gegeten door rendieren. Vogels gebruiken ze voor hun nesten, enz. Bovendien zijn ze ook nuttig voor de mens. Ze kunnen ons veel vertellen over de omgeving waarin ze voorkomen. Dat komt omdat ze geen worteltjes hebben zoals planten. Ze halen hun voedsel en water niet uit de ondergrond. Het meeste halen ze uit de lucht. Als in die lucht bepaalde stoffen zitten, hebben die ook een effect op de korstmossen. Bijna alle soorten gaan dood als er bijvoorbeeld te veel zwaveldioxide in de lucht zit. Dat is nu niet langer het geval in Brussel en daarom zijn veel soorten teruggekomen.

5. ZIJN ZE SCHADELIJK?

Korstmossen die op bomen groeien zijn niet schadelijk, maar sommige soorten kunnen wel schade toebrengen aan bijvoorbeeld monumenten.

6. WANNEER KAN MEN KORSTMOSSEN AANTREFFEN?

Altijd. Korstmossen volgen de groei-, bloei- en vruchtperiode van planten niet. Veel plantensoorten verliezen in de winter hun bladeren en 'overwinteren'. In de lente en de zomer volgt dan groei en bloei. Korstmossen volgen dat ritme totaal niet, maar kennen in droge omstandigheden een rust- of slaaperiode. Korstmossen beginnen pas te groeien als ze nat zijn. Dat kan dus in elk seizoen. Men kan dus ook in de winter korstmossen bestuderen.

7. HOEVEEL ZIJN ER IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST?

In 2011 werden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de korstmossen die op bomen groeien bestudeerd. Dit gebeurde door onderzoekers van de Nationale Plantentuin in opdracht van Leefmilieu Brussel – BIM. Er werden 130 verschillende soorten gevonden. Maar de soorten die op stenen groeien zijn nog talrijker dan degene die op bomen groeien. Hoeveel er daarvan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aanwezig zijn, werd nog niet onderzocht.

MEER INFO :

- Dienst Info-leefmilieu van Leefmilieu Brussel – BIM ; Tel.: 02 / 775.75.75
info@leefmilieubrussel.be
- Meer info :
Van den Broeck, D., 2012. Atlas van de epifytische korstmossen en de erop voorkomende lichenicole fungi van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Onderzoek in opdracht van Leefmilieu Brussel – BIM. Nationale Plantentuin van België, 165pp. Technisch rapport.

